

1837 - 1888 թ. (Թիֆլիս), «Զահանայական խնդրի շուրջ»: «Ըննադատություն Արիստակես եպիսկոպոս Մեղրականի նույն անուն գրքի» (Թիֆլիս, 1901): Նշված է նաև շուրջ 150 գրքերի, վիպակների, քարոզմանությունների, հոդվածների անուն, որոնք ժամանակին տպագրվել են մամուլում կամ մնացել ձեռագիր վիճակում:

Մ. Մելյան դիվանում կան մաս ուղեգրություններ, նոթեր, պատմվածքներ, հուշեր և այլն: Հետաքրքրական տեղեկություններ կան խաչատուր՝ Արուսյանի, Մեսրոպ Մելյանի մորական պապի՝ Հարություն Արարատյանի մասին: Դրանք քաղված են մոր վկայություններից, քանի որ մա այդ սենեքի ժամանակակիցն էր:

Մտիպված գալիս է Երևան և խմբագրում «Ազատ եկեղեցի» հանդես, որը տպագրվում է 1924 - 28 թվականներին: Սրանով նա այդ ժամանակ փրկվում է սև ցուցակից:² Նրան միաժամանակ նշանակել էին ՀԽՍՀ պետական կենտրոնական արխիվում որպես դիվանապետ, ապա՝ փոխտնօրեն, և այդ պաշտոնում աշխատեց մինչև 1933 թ. թոշակի անցնելը:

Մ. Մխարհի թեմանոսյան

Մ. Մելյանը ունեցել է հինգ զավակ՝ 2 տղա և 3 աղջիկ՝ Արմանուշ ծնվ. 1883թ. մարտի 12 - ին, Երևանում, Հրանտ՝ 1885 թ. հունվարի 1 - ին, Վաղարշապատում, Գոհարիկն՝ 1893 հուլիսի 22 - ին, Արփիկն՝ 1896թ. հուլիսի 1 - ին, Թիֆլիսում, Յուլյա՝ 1899 թ. 21 ապրիլի, Բաթումում: Բոլոր զավակները ստացել են բարձրագույն կրթություն Մոսկվայում: Մեծ

նախնական բարձրագույն կրթություն Մոսկվայում, Պետերբուրգում: Նրանք էլ իրենց հերթին ծավալել են ազգօգուտ գործունեություն: Օրինակ՝ դերասանուհի Արփինե Մելյան - Կոլկոտյանը թողել է մի շարք արժեքավոր տեղեկություններ հայ այն գրողների ու արվեստագետների մասին, ովքեր Եվրոպա մեկնելիս Բաթումում հանգրվանել են Մելյանների տանը:

2. Հայնաստանի կոմկուսի արխիվ ֆոնդ # 1, ց. 4, գ. 10:

ԱՐԺԵԶԱՎՈՐ ՎԿԱՅԱԹՈՒՂԹ՝
ՀԱԿՈԲ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ ՈՒՍՈՒՄՆԱԴՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

U. U. UUZU43Uv

Հրապարակվել են մեկ գեկուցում և լեզվաբանական ֆակուլտետի 9 նիստերի արձանագրություն, որոնք ընդգրկում են գիտական ու կազմակերպական ամենատարբեր բնույթի հարցեր ու կատարված գործեր, ընդ որում սկզբից ևեթ կարմիր թելի պես ընդգծվում է, որ «Հայաստանի համալսարանը չնայած բազմաթիվ ու բազմապիսի դժվարություններին, գոյություն ուներ, գործում էր և փորձում էր դառնալ ազգային մշակույթի ու հոգևոր կյանքի կազմակերպման կենտրոն» (նույն տեղում, էջ 80)՝ եր դառնալ ազգային մշակույթի ու հոգևոր կյանքի կազմակերպման կենտրոն» (նույն տեղում, էջ 80)՝ եր դառնալ ազգային մշակույթի ու հոգևոր կյանքի կազմակերպման կենտրոն» (նույն տեղում, էջ 80)՝ եր դառնալ ազգային մշակույթի ու հոգևոր կյանքի կազմակերպման կենտրոն» (նույն տեղում, էջ 80)՝

Սիրով ու պատասխանատվությամբ առաջ է մղում Սյանայի գործը։
Պատմալեզվաբանական ֆակուլտետի դեկանի պաշտոնակատար Հակոբ Մանանդյանը 1920թ. ամառվա գործունեության մասին կազմած զեկուցման մեջ հանգամանորեն բնութագրում է, թե ինչ աշխատանք է տարվել առաջին կիսամյակի գիտատեսմանական աշխատանքների (դասախոսների հրավիրում, նոր առարկաների ծրագրերի կազմում, ուսանողների ընդունելության կատարում) և այդ շրջանում մասնավորապես գիտական հիմնարկների ու մասնավոր անձանց նվիրատվությունների միջոցով համալսարանի գրադարան զրքերով հարստացնելու ուղղությամբ։

Արխիվային նյութերը վկայում են, որ փիլիսոփա-բանագետ-երաժշտագետ Հակոբ Հարություն-
նյանը 1920թ. ապրիլի 20-ին թվագրած դիմումով՝ ուղղված համալսարանի պատմալեզվաբանական
ֆակուլտետի դեկան պրոֆեսոր գերապատիվ հայր Մեսրոպ եպիսկոպոս Մովսիսյանին, խնդրում է, որ
փակուլտետի դեկան պրոֆեսոր գերապատիվ հայր Մեսրոպ եպիսկոպոսի թեկնածուների շարքում: Պահ-
իրեն ևս նկատի ունենալ փիլիսոփայական պոսարկաներ դասախոսի թեկնածուների շարքում: Պահ-
պանվել են դիմումի բնագիրը, մաս ֆակուլտետի 1920թ. դեկտեմբերի 5-ի նիստի արձանագրությունը
(տե՛ս նշվ. ամսագիրը, էջ 95 - 96), որտեղ նշված են մաս Հ. Հարությունյանի 8 ամիս առաջ հաշվառման
մեջ վերցված դիմումի բնագիրը ու տրված համձնարարականը:

Այնք վերցված դիմումի քննարկումն ու միջկանգնաժամկետային համաձայնագրի կնքումը, որ ինքը խնդիր է տված եղել Արժանագրված է՝ «Կանդիդատն է պ. Մ. Խոստիկյանի գրությունը, որ ինքը խնդիր է տված եղել փոխտնօրինության պատմության դասատուի պաշտոնի համար, բայց մինչև այժմ պատասխան չի ստացել: Կարդացվում է Հակոբ Հարությունյանի խնդիրը փոխտնօրինական առարկաների դասախոսի պաշտոնի համար: Մ. Տիգրանյանը հայտնում է որ Հ. Հարությունյանի գերմաներենի ղոկտորական շարադրանքը «Զարգացման գաղափարի փոխտնօրինական վերլուծությունը» ստացել է հեղինակից և հունիսին հանձնել պրոֆ. Ղամբարյանին և խնդրել նրան որչափ հնարվոր է շուտով կարգադրություն հունիսին հանձնել պրոֆ. Ղամբարյանին, որ մեկ գիտական մասնագետի համար կարող են հրավիրվել աշխատելու և դասախոսելու մի քանի հոգի, և հաճնարարվում է դժեկանի» պաշտոնականատարին» և Մ. Տիգրանյանին քննել պ. Մ. Խոստիկյանի գիտական աշխատությունը, իսկ պ.պ. Ե. Տեր-Մինասյանին և Մ. Տիգրանյանին՝ պ. Հ. Հարությունյանի աշխատությունը և մինչև առաջիկա հունվարի 10-ը գրավոր գեկուցել ֆակուլտետին իրենց կարծիքը » (նույն տեղում):

Եվ քանի որ մեր տույն հրապարակումը մասնակի տեղեկություններ է տալիս Հ. Հարությունյանին դիմումում՝ համալսարանական ուսումնառության մասին, ապա հարկ չենք համարում անդրադառնալ, թե երբ է դասախոսական աշխատանքի անցել Երևանի պետական համալսարանում (1928-1941):

Ստորև ներկայացվում է դիմումի լուսապատճենը և դիմումն ամբողջությամբ, որը պահպլում է Մաշտոցի անվան մատենադարանում, Հ. Մանանդյանի ֆոնդ, քոթ. 222, վաթ. 93 ԺԲ, ք. 15-16:

123